

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun kiçik elmi işçisi Jalal İsmayılovanın Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun dəstəklədiyi "Moldova Respublikası Komrat Dövlət Universitetində qaqauz ədəbiyyatı ilə bağlı elmi təcrübəkeçmə" layihəsinə dair

HESABATI

Layihənin müddəti. Layihə 28 iyun-7 iyul müddətində həyata keçirilmişdir.

Layihənin qısa təsviri. "Moldova Respublikası Komrat Dövlət Universitetində qaqauz ədəbiyyatı ilə bağlı elmi təcrübəkeçmə" layihəsinə reallaşdırmaq üçün 28 iyun 2012-ci il tarixində Moldova Respublikasına yola düşdüm. 29-30 iyun tarixlərində Moldovanın paytaxtı Kişineu şəhərində qalaraq bir neçə görüş keçirdim. 1-6 iyul tarixlərində Qaqauz Yerinin paytaxtı Komrat şəhərində işlədim. İyulun 7-də Kişineuda bir neçə tədbirə qatılaraq geri döndüm.

Layihə çərçivəsində həyata keçirilən görüşlər və tədbirlər. Kişineuda M.Çakir adına qaqauz kitabxanasında böyük qaqauz ziyalı Dionis Tanasoğlunun xanımı Lyubov Tanasoğlu ilə görüşdüm. Bu kitabxanada qaqauz ədəbiyyatına dair satışda olan bir neçə kitab aldım. Tanınmış qaqauz ziyalı, şair, dramaturq, publisist Todur Zanetlə baş redaktoru olduğu qaqauzca çıxan "Ana sözü" qəzetinin redaksiyasında görüşdük. Onunla qəzetin fəaliyyətinə, həmçinin, müasir qaqauz ədəbiyyatı və qaqauz dilinə dair müzakirələr apardıq.

Moldova Elmlər Akademiyasının Qaqauzşünaslıq bölməsinin rəhbəri Lyubov Çimpoşlə görüşümüz də yeni məlumatların əldə edilməsi baxımından çox məhsuldar oldu. L.Çimpoş hazırda etnoqrafiya, tarix, arxeologiya, dil və ədəbiyyat bir yerdə olmaqla hərtərəfli araşdırmalar apardıklarını vurğuladı. Onun sözlərinə görə, əsas elmi nəticələr daha çox tarix və etnoqrafiya üzrə əldə edilib. Qaqauz dili ilə bağlı yeni tədqiqat işləri yazılır. Qaqauz ədəbiyyatına dair araşdırmaların isə sistemləşdirilməsinə ehtiyac vardır.

Moldova Respublikasında muxtar qurum olan Qaqauz Yerinin paytaxtı Komrat şəhərində yerləşən Komrat Dövlət Universitetinin rektor Zinaida Arikova ilə görüşümüzdə rektor bu layihəni dəstəklədiklərini və gələcəkdə də ikitərəfli layihələr gözlədiklərini bildirdi. Z.Arikova universitetdə elmi araşdırma aparacaq gənc kadrların yetişdirilməsində bizim təcrübəni öyrənməyin vacibliyini vurğuladı. Universitetin Qaqauz filologiyası kafedrasında Güllü Karanfil məni kafedranın gördüyü işlərlə, qaqauz dilinə və qaqauz ədəbiyyatına dair dərslər proqramları ilə tanış etdi. Təəssüf ki, artıq tətillə olduğu üçün tələbələrə görüşə bilmədik. G.Karanfil gənclərin qaqauz dilinə marağını artırmaq, ana dillərində yazıb-yaratmalarını təmin etmək üçün müxtəlif müsabiqələr keçirdiklərini açıqladı. Bu müsabiqələrdə iştirak edən gənclərin sayı ildən-ildə artmaqdadır.

Komratda fəaliyyət göstərən Atatürk kitabxanası Qaqauz Yerinin elmi-mədəni həyatında önəmli rol oynayır. Türkiyə Respublikasının yardımı ilə yaradılmış kitabxanada qaqauz ədəbiyyatının bütün dövrlərinə aid materiallar, dövrü nəşrlər, audio-video arxiv saxlanılır. Burada, həmçinin, müxtəlif mədəniyyət tədbirləri keçirilir.

Komratda daha çox material əldə etdiyim mənbə Qaqauz Yeri Regional Kitabxanası oldu. Burada həm kitab hədiyyə etdilər, həm də alınması mümkün olmayan kitabların üzünü çıxarmaq üçün məna yardımçı oldular.

Komrat Tarix Diyarşünaslıq Muzeyində qaqauzların əsasən XVIII əsrdən başlayaraq günümüze qədər keçdikləri həyat yolu müxtəlif eksponatlar vasitəsilə ziyarətçilərə çatdırılır. Qaqauz Yerində fəaliyyət göstərən daha bir maraqlı muzey görkəmli qaqauz ziyalısı Dmitri Kara Çobanın Beşalma kəndində yaratdığı və hazırda onun adını daşıyan Qaqauz Milli Tarix və Etnoqrafiya Muzeyidir. Burada qaqauz siyasi tarixindən müasir qaqauz ədəbiyyatına qədər çoxlu sayda eksponatlar yer alıb. D.Kara Çobanın qızı, muzeyin direktoru Lyudmila Kara Çoban muzey haqqında geniş məlumat verməklə yanaşı D.Kara Çobanın ötən əsrin 50-ci illərində qaqauz toyundan lentə aldığı nadir səssiz filmi də bizim üçün nümayiş etdirdi.

Komratda müasir qaqauz ədəbiyyatının dəyərli nümayəndələri S.Topal və P.Çebotarla görüşmək imkanı əldə etdim. Saatlarla sürən görüşlərimizdə onlar müasir qaqauz ədəbiyyatının inkişaf meyillərinə dair öz fikirlərini bölüşdülər.

Kişineuya qayıtdığım gün M.Çakir adına qaqauz kitabxanasında böyük qaqauz ziyalısı D.Tanasoğlunun anım günü və anadan olmasının 90 ilyi qeyd edilirdi. Bundan öncə D.Tanasoğlu, S.Kuroğlu və M.Çakirin məzarları ziyarət olundu.

Layihə ilə bağlı çıxışlar. Qaqauz televiziyasında bir saatlıq "Gün gündən" verilişində qonaq olarkən Güllü Karanfilin iştirakı ilə müasir qaqauz ədəbiyyatının problemlərinə dair müzakirələr apardım. Linki əlavə edirəm.

http://gagauztv.md/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=18&Itemid=71

Qaqauz radiosuna da layihə barədə geniş müsahibə verdim. Bu səfərlə bağlı Qaqauz Yerinin dövrü nəşrlərində məqalə ilə çıxış etmək təklifini də dəyərləndirməkdəyəm.

Layihə zamanı əldə olunan materiallar. Qaqauz Yerindən elmi və bədii ədəbiyyata dair çoxlu sayda yazılı və elektron materiallar əldə etdim. M.Çakir, D.Karaçoban, D.Tanasoğlu, P.Moyse, T.Zanet, A.Kosancı, J.Hacı, V.Karaqañçu, O.Radova, V.Tukan, T.Marinoğlu, K.Vasilioğlu, V.Filoğlu, T.Angeli, N.Luka, G.Karanfil, E.Ganeva, M.Quboğlu, M.Köse və b. uzun siyahının bir hissəsidir. Kitablarla yanaşı dövrü nəşr nümunələrini də diqqətdən kənar qalmadı. "Sabaa yıldızı", "Stolisă", "Güneşçik", "Ana sözü" kimi nəşrlərdə yer almış materialların araşdırmalara yardım edəcəyinə əminəm.

Layihənin nəticəsi. Hesab edirəm ki, bu layihə çərçivəsində qarşıya qoyulan məqsədə çatmaq mümkün olmuşdur. Təbii ki, daha geniş araşdırmalar üçün uzunmüddətli layihələrin reallaşdırılmasına ehtiyac var. Xüsusi qeyd etmək istədim ki, şair və yazıçılarla canlı görüşlər, tədqiqatçılarla fikir mübadiləsindən sonra qaqauz ədəbiyyatının mövcud durumu mənim üçün daha aydın oldu. Ümid edirəm, bu cür layihələri qaqauz tədqiqatçıları birgə davam etdirmək mümkün olacaq.